

*Civilization Boundaries
Цивилизационни граници*

БЕЛГИЙСКИТЕ ПРОВИНЦИИ В ПЛЕН НА ЕВРОПЕЙСКАТА ПОЛИТИКА (1814 – 1815 Г.)

Светла Глушкова

Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“

Резюме. Създадената през 1814 – 1815 г. от победителите на Наполеон Бонапарт политическа конструкция, която предвижда обединението на белгийци и холандци в една държава под управлението на Вилхелм от династията Орански-Насау, бе теоретично полезна за европейското равновесие, но в същото време се оказва анахронична, тъй като не взема предвид нито религиозните различия, нито последователното формиране на две съвсем различни нации. Успешната революция от август 1830 г., осъществена от белгийските патриоти, принуждава Великите сили да ревизират своето решение да обособят самостоятелно кралство Белгия и да гарантират неговата независимост.

Keywords: unification of the Netherlands and Belgian, Congress of Vienna, Alexander I, Viscount Castlereagh, Willem van Oranje

След продължителното господство на двете големи империи – Испания и Австрия, в белгийските провинции в края на XVIII в. те се оказват с нов владетел. През 1795 г. армиите на революционен Париж налагат най-напред френските институции в католическа Белгия, а малко по-късно и в протестантска Холандия. Макар и най-кратко, френското управление в Белгия успява да ограничи местното самоуправление и да разпространи завоеванията на революцията от 1789 г. – единни закони и равенство на гражданите пред закона, да открие залива Шелда и да насърчи местната икономика. Независимо от тези нововъведения през 1814 г. привържениците на френския режим са малцина. Белгийците нямат носталгия и за Виена. Осъществили различна обществена еволюция след разделянето си през 1579 г., белгийци и холандци се надяват най-сетне да бъдат независими. След войните на Наполеон Европа ще ги подложи на още едно изпитание¹⁾.

Машабното сражение в околностите на немския град Лайпциг в дните 16 – 19 октомври 1813 г., известно като „битката на народите“, е първата голяма победа на държавите от шестата коалиция срещу Първата империя на Наполеон. След битката цяла Германия се оказва загубена за френския император, застрашени

са владенията на Париж по р. Рейн, Холандия и Белгия, а Швейцария се обявява за неутрална страна. В такъв съдбоносен момент маршалите и висшите френски офицери остават разколебани, уморени и готови за измяна по отношение на императора, за когото вече не се вижда спасителна алтернатива. В Неапол кралят маршал Мюра и съпругата му Каролин – сестра на Бонапарт, се съюзяват с австрийците и с прокламация се обявяват срещу френския император. Наполеон остава без съюзници, без обществена подкрепа и без добре въоръжена армия. Той би могъл да противопостави на организираната срещу себе си коалиция само неподготвени младежи новобранци, свикани под бойните знамена с принуда.²⁾

Разочарованието на присъединените към Франция европейски нации приема след Лайпциг характера на открита съпротива. Континенталната блокада, принудителните набори и военните авантюри на императора активизират националистите в Германия, Белгия, Холандия и Италия. Френското управление в Холандия е поставено на изпитание още през пролетта на 1813 г. и в късната есен е окончателно отстранено. Местните патриоти, инициатори на революцията от 1795 г. и Батавската република, се съюзяват с бившите си противници оранжистите около намерението да провъзгласят независимост. Техните оранжеви знамена са открито развети пред обществените сгради в холандските градове, носят оранжеви кокарди на династията Орански-Насау и формират въоръжени отряди. На 21 ноември 1813 г. генерал Тейл фон Сероскеркен – холандец на руска служба, информира Александър I за положението в страната и обявява: „Френската партия в Холандия не съществува повече... Ненавистта към френското правителство обединява всички класи“³⁾.

В средата на ноември 1813 г. в Холандия е създадено спешно Временно правителство, което изпраща по куриери покана към живеещия в Англия син на последния щатхалтер (управител) Вилхелм V (1748 – 1806) да се върне в страната. Той пристига с малка армия холандски емигранти и на 2 декември влиза тържествено в Амстердам, където е провъзгласен за суверенен владетел с името Вилхелм I. Неговото завръщане е в значителна степен улеснено от успешното нахлуване на руски и пруски войски, които получават подкрепа от местни отряди в сраженията с французите. Всъщност Вилхелм получава трона си от руските генерали и благодари на Александър I за възстановяването на страната в „редовете на независимите държави в Европа“.

Освобождаването на белгийската територия от френските войски не се осъществява така експедитивно, макар че и в южните Нидерландии се създават въоръжени отряди от местни патриоти, които рушат френските митници и очакват със симпатия съюзните армии. След Лайпциг в Белгия нараства популярността на Русия и в страната дори се появяват надписи „Да живеят казациите“. Два фактора обясняват задържането на френските гарнизони за по-дълъг период от време в Белгия – стратегическата роля на Антверпен и самоволното поведение на командващия северната армия на съюзниците Карл Юхан.

Като пръв консул, Бонапарт предприема мащабен проект за модернизиране на пристанището в Антверпен като подходящо „място за смъртоносна атака срещу врага“. През декември 1813 г. той възлага на Лазар Карно и маршал Макдоналд неговата отбрана.

Карно е доказан военен специалист, който предлага услугите си на императора и той го назначава през януари 1814 г. за губернатор на Антверпен. На Макдоналд е поверено командването на левия фланг на френската защита срещу съюзните армии⁴⁾. Антверпен остава до края на април 1814 г. френско владение заедно с няколко по-малки крепости на белгийска територия. При пътуването към остров Елба абдикиралият от трона Наполеон споделя с придружаващите го генерали от съюзните армии: „Аз не можех да отстъпя Антверпен и заради него загубих короната си“. Дори и да има известна хипербола в думите на победения император, без съмнение, той е бил готов да воюва за този град и пристанището му – обект на продължително англо-френско икономическо съперничество⁵⁾. Франция воюва столетия с амбициозната цел да не допусне Англия да се установи трайно на макар и малка територия на континента.

Вторият фактор, който има значение за по-късното освобождение на Белгия от френските войски, е егоистичното поведение на шведския наследник на престола Карл Юхан, бившият маршал Бернадот. След победата при Лайпциг той сам се предлага на съюзниците за командващ на северната армия и Александър I му внушава да ориентира настъплението на поверените му армии в направлението Кьолн – Дюселдорф – Антверпен, да раздели Холандия от Франция и след това да освободи Фландрия. Със самоволните си изяви и непостоянството си при осъществяването на главната цел на шестата коалиция Карл Юхан създава много грижи на съюзниците. Той е французин, който не обича и непрекъснато злепоставя Наполеон, защото се надява, че би могъл да заеме френския престол след отстраняването на императора корсиканец. За да не го упрекнат, че заради него се пролива френска кръв, той не влиза на френска територия⁶⁾.

Съюзните армии влизат в Белгия в началото на февруари 1814 г. и командващият съюзническата армия в Брабант херцог Саксен-Ваймарски се обръща с призив към белгийците да вземат участие във „великото дело“. Документът е на двата езика – френски и нидерландски, и в него на местното население се обещава оръжие, за да се освободят „със собствени усилия по примера на предшествениците им“. „Ето вашата цел – обявява той, – да се възроди цветущата някога ваша страна... Не се съмнявайте в бъдещата си независимост, но я заслужете“⁷⁾. Обещанието за независимост на Белгия е много щедро от страна на херцога, но страната не е напълно освободена, а и съюзниците нямат единна позиция за бъдещия политически режим във Франция, за съдбата на Наполеон и на освободените територии.

До началото на март 1814 г. четирите държави от коалицията срещу Наполеон – Австрия, Англия, Прусия и Русия, са подписали само двустранни

договори и разногласията между тях за устройването на Европа след войната засилват опасенията в Лондон, че в бъдеще биха могли да останат без съюзници. В договорите, подписани в Теплиц, е записана мъглявата формулировка, че в бъдеще спокойствието на Европа ще бъде гарантирано с „възстановяване на точното равновесие между държавите“⁽⁸⁾. На 18 септември 1813 г. външният министър на Англия Каслри предлага текст за общ договор, в който доминира намерението да не се допусне излизане от войната и сепаративен мир без общо съгласие на 4-те държави. В секретните клаузи са предвидени териториални промени на континента и конкретно отделянето на Холандия от Франция, без да се споменава статутът на Белгия.

Руската дипломатия също взема отношение по въпроса за бъдещите граници с конкретни предложения. Съветникът на императора Неселроде, който фактически изпълнява функциите на външен министър, мотивира необходимостта да се отнемат от Първата империя „достатъчно обширни територии, за да се обезпечи независимостта на другите държави“. Що се отнася до Холандия, мнението, изказано от Неселроде е добре мотивирано: „Общопризнато е, че увеличението на територията в полза на тази страна е необходимо за нейното запазване. То би могло да се постигне само за сметка на Нидерландиите (Белгия). Нищо не би могло да обезпечи по-надеждна отбрана на Холандия от предоставянето ѝ на важните опорни пунктове – Антверпен, Маастрихт, Юлих“⁽⁹⁾.

Увлечени от идеята да създадат сигурна бариера срещу евентуално ново френско нашествие на север, съюзниците замислят да създадат федерации. При преговорите в началото на 1814 г. те поставят на Наполеон като най-важно условие за мир връщането на Франция в границите ѝ от 1792 г. и сякаш забравят, че в средата на септември 1813 г. са му предлагали Белгия, Савоя и източна граница по р. Рейн. Оправданието за тази ескалация на отстъпките, които Франция трябва да направи, е най-точно формулирано от Александър I – „целите ни се променят в зависимост от военните успехи“. Оказва се, че въпреки обещанието за независимост на Белгия владетелите на нито една от четирите държави нямат намерение да го осъществят. Белгийците са им необходими като участници в коалицията срещу Наполеон първоначално, а след това те ще бъдат принудени да бранят равновесието на държавите в Европа. Висока цена, с която нацията няма да се съгласи, и то основателно.

Английската дипломатия открито и настоятелно проявява стремеж за териториално разширение и военно укрепване на Холандия, като разчита да получи някои нейни колонии като компенсация. На съвещанията на четирите съюзника, проведени на 12 – 15 февруари 1814 в Троя (Troyes), Каслри представя проект за конвенция, която определя границите на холандското кралство заедно с отстъпените му територии. В документа се постановява: „1. Белгийските провинции до река Маас, разположени между старата граница на Франция и тази река, както и територията... до Кьолн на Рейн, се отстъпва на

принц Орански като владетел на Съединените провинции и за вечни времена се присъединява към Холандия като нейна неотменима част“. При дискусиата Каслри подчертава, че за Англия е от съществено значение бъдещата граница на Холандия с Франция да се определи по р. Маас като естествена бариера срещу френска агресия.

Заради статута на Холандия руската дипломация приема този документ с оправдан интерес. Александър I подкрепя и военните, и политическите аргументи на Каслри за организиране на солидна отбранителна система срещу Франция чрез териториалното разширение на Холандия, но поставя само едно условие за своето съгласие – Хага да поеме руския дълг от 90 млн. флорина към холандските банкери¹⁰). Съображенията на руския владетел се свеждат до констатацията, че неговата страна е понесла във войната срещу Наполеон огромни жертви, в това число и финансови, за да освободи Европа от властта на френския император. В този смисъл, Холандия е длъжник на Русия, което предполага „справедлива взаимност“. Второто основание за поставеното от Александър условие е готовността му да се увеличи холандската територия за сметка на съседните белгийски провинции.

На 1 март 1814 г. владетелите и техните външни министри се събират в Шомон (Франция), където отново обсъждат проекта на Каслри¹¹). Неговата основна цел е да бъде лишена Франция от завоеванията на Наполеон и на северната ѝ граница да бъде създадена бариера от верни на съюзниците държави. Каслри заимства тази идея от проекта на Пит-младши от 1805 г., залегнал в англо-руския съюз тогава. Холандските граници са един от основните въпроси, които създават разногласия заради нежеланието на Пруссия да отстъпи по-голямата част от левия бряг на Рейн на Холандия. По настояване на Каслри преговарящите в Шомон се ориентират към по-обща формулировка и през нощта на 9 март 1814 г. четирите държави за пръв път подписват общ договор. Този документ е създаден в два раздела – официален, в който са определени границите на Франция, и секретен, като всяка държава подписва идентичен текст с останалите три. По общо съгласие го обявяват с дата 1 март 1814 г.¹²).

В официалните документи за преговорите в Шомон Белгия не е спомената, но за подписалите външни министри е пределно ясно с коя територия засилват Холандия и бъдещата военна бариера. Повлияни от Англия и нейните обещания за парични субсидии, съюзниците остават единодушни, че северната граница на Франция се нуждае от подсилена съседна федерация, която да им е предана. Очевидно Австрия няма претенции да съхрани под свое управление белгийците, които ѝ създават много грижи с желанието си да запазят самобитността на своите институции. Руската дипломация се съгласява да подпише включването на клауза за разширяването на територията на Холандия в секретния раздел на договора в Шомон, без обаче да се уточняват нейните граници.

На преговорите в Шомон са допуснати и белгийски представители. Те са излъчени от група местни първенци, които херцог Ваймарски е събрал в Брюксел. Те избират за губернатор херцог Бофор-Спонтен и възлагат на трима пратеници да представят желанията на нацията на австрийския император Франц. В Шомон той не проявява особен интерес към тях и с доза съчувствие ги уговаря: „Трябва да се примирите. Вие ще имате гаранции за вашата религия и търговия“. За решението на 4-те държави ги информира Каслри, и то пределно откровено. „За да сте свободни, трябва да сте силни – подчертава английският министър. – За да бъдете силни, вие трябва да се включите в една федерация. – И след кратко мълчание уточнява: – Тази федерация е обединението ви с Холандия“¹³). За белгийците надеждата за национална независимост угасва още с проблясването си в началото на 1814 г., когато френските войски напускат Белгия.

Абдикацията на Наполеон, сключването на примирие и реставрацията на Бурбоните улесняват подписването на мирния договор с Франция. Но при преговорите в Париж разногласията между победителите приемат все по-драматичен характер. Англия и Прусия настояват за отслабването на Франция с оглед да я отстранят при обсъждането на устройването на континента след войната. Александър I обаче налага много толерантни условия на победената страна – без военна контрибуция, без окупация и запазване на заграбените произведения на изкуството във френските музеи и галерии. По настоятелна препоръка на Каслри в договора от 30 май 1814 г. фигурира и решението за обособяване на независимо протестантско кралство Нидерландия на запад от р. Рейн чрез присъединяване към Хага на белгийските провинции.

В първата клауза на секретния раздел е посочено: „...Холандия – свободна и независима държава под върховната власт на принц Орански с увеличение на територията и уреждане на съответните граници“. В третата клауза от секретния раздел на договора от 30 май се отбелязва, че разширяването на територията на Холандия е за „вечни времена“ с цел „установяване на справедливо равновесие в Европа“. В текста се уточнява, че Холандия трябва да има такива размери, които „биха ù дали възможност да поддържа своята независимост със собствени средства“. По такъв начин договорът предвижда обединяването на Белгия и Холандия в една държава, без да споменава белгийските провинции¹⁴). След като главната цел на шестата коалиция е постигната и Наполеон е изпратен на остров Елба, нито един от европейските лидери не замисля създаването на независима Белгия. Нейните жители не вземат активно участие във войната срещу французите, остават сравнително пасивни и изчакват решението на победителите за своята съдба с известно примирение. В южните Нидерландии не се откроява ярък символ, който да обедини нацията и да активизира усилията за национално единство. Подобно поведение улеснява английската дипломация, която превръща Белгия в своеобразен тампон

между Холандия и Франция¹⁵). От началото на 1814 г. Англия монополизира решаването на проблема Холандия – Белгия в свой интерес и успешно ще отстоява позицията си и на конгреса във Виена. В Лондон наричат по навик Белгия и немските земи на запад от р.Рейн – Фландрия¹⁶). Френският външен министър Талейран ловко се възползва от липсата на единство между победителите, за да успее да ги убеди, че макар и победена страна, Франция заслужава да вземе участие в дейността на бъдещия конгрес във Виена и не трябва да бъде унижавана. Той успява да обезпечи връщането на част от френските колонии в Индийския океан, заграбени от Англия, и да се гарантира свобода на навигацията по големите европейски реки. Според Талейран тези придобивки компенсират загубата на Белгия, която той се опитва безрезултатно да запази за Франция. Той обявява: „Знаете ли къде е моята Белгия? Тя е в свободата на корабоплаването по реките“. Вътрешно удовлетворен от подписания договор с владетелите и техните министри от коалицията на 30 май 1814 г. в Париж, той споделя пред приближените си: „Аз не се опасявам от съда на потомците“¹⁷).

По това време възрастният английски крал Джордж III, който е на трона от 1760 г., е с психическо разстройство и с решение на парламента най-големият му син ръководи изпълнителната власт с титлата принц-регент. Руският император приема поканата му да посети Лондон, за да отбележат победата на коалицията и да обсъдят съвместно някои спорни проблеми. След като са прекарвали заедно осем месеца по бойните полета с армиите си, а след това още два месеца в Париж, тримата владетели се разделят – Александър I и Фридрих-Вилхелм III се отправят към Лондон, а Франц I се връща във Виена с намерение да организира подготовката за конгреса. Той наговарва Метерних да го представлява в английската столица. Съюзниците решават там да конкретизират всички условия за присъединяването на Белгия към Холандия¹⁸). На съвещанията в Лондон английските министри предлагат за обсъждане Мемоар, в който са обосновани съображенията на 4-те държави относно разширяването на Холандия с белгийски земи, благоприятното мнение по този въпрос на белгийския генерал-губернатор и на белгийски аристократи. Този Мемоар е подготвен от английския посланик в Хага Кланкарт и е одобрен от принц Вилхелм Орански. В него са формулирани осем условия за бъдещото обединение на Холандия и Белгия и се предвижда равно представителство на белгийските и на холандските провинции в бъдещата законодателна Асамблея, свобода на вероизповеданието за всички поданици, еднакви права за жителите на двете страни в търговията и мореплаването, създаване на единна хазна, част от средствата на която ще бъдат използвани за възстановяване и поддържане на граничните крепости с Франция¹⁹). На 21 юни 1814 г. със секретен протокол Мемоарът е приет от владетелите с уговорката, че Вилхелм I ще управлява от тяхно име Белгия до конгреса във Виена. Три дни по-късно този документ е обсъден и от външните министри, които го обявяват

с наименованието „Предложения, съставени от Кланкарт и одобрени от принц Орански“. В подписания от тях протокол се отбелязва, че съюзниците обединяват Белгия и Холандия, като се ръководят от „правото на завоевание“, което имат като победители. Те уточняват, че предават временно Белгия на Вилхелм Орански до официалното утвърждаване на това решение от предстоящия конгрес в австрийската столица. Позовават се на дискусиата си в Париж, когато е договорено временното управление на всяка отстъпена от Франция територия да бъде предоставено на тази държава, на която в бъдеще е вероятно да бъде поверена²⁰). На заседанието в Лондон приемат, че този принцип може да се приложи към Белгия, и изразяват готовност да сключат споразумение с Вилхелм Орански. Руската дипломация за пореден път напомня, че дава съгласие за подготвената промяна, при условие че Холандия и Англия гарантират изплащането на нейния дълг към банките в Хага. На 29 март 1814 г. е приета конституция на новата държава, а на 30 март Вилхелм Орански е провъзгласен за суверенен владетел все още само в границите на съединените провинции²¹).

На конгреса във Виена, който ще продължи девет месеца, императорът на Русия проявява завидни качества на дипломат. Той лично преговаря с останалите външни министри и се опитва да ги убеди, че Русия „има право на компенсации за понесените щети“. В нарушение на дипломатическия протокол той създава прецедент и лично отива в приемната на Каслри с намерение да уговори съвместна позиция по най-спорните въпроси – съдбата на Полша и на Саксония. Най-влиятелният владетел в Европа при външен министър? Във Вестфалския мирен договор от 1648 г. Великият княз на Москва фигурира предпоследен в списъка на европейските монарси. След него е само князът на Трансилвания²²). 160 години по-късно неговият наследник на руския престол влиза триумфално във Виена на бял кон, приемат го с подчертан респект и го сравняват с Александър Велики.

Във Виена Каслри има авторитетна позиция, тъй като неговата страна е финансирала всички коалиции срещу Наполеон и е останала най-последователният му противник. По отношение на съюзниците обаче той е предпазлив, защото Англия продължава и през 1814 г. войната със САЩ, която се води в Атлантика и Канада. За Англия най-важен проблем на конгреса е свободата на корабоплаването, което означава неограничен достъп до колонии и техните природни богатства за нея, а веднага след това да не допусне Белгия и Антверпен да останат френски. Така би могло да се обезпечи относително равновесие на държавите на континента²³). На практика, тази амбициозна политика изисква засилване на Прусия и Австрия за сметка на ограничаването на Русия и на Франция. Очевидно още през октомври 1814 г. отношенията между победителите се усложняват до такава степен, че преговорите между тях не очертават спасителен изход.

Обединението на Белгия и Холандия наред с определянето на границите на общата държава е един от важните въпроси, които конгресът във Виена е призван да узакони, но той ни най-малко няма да затрудни участниците, тъй като не е спорен. Френската делегация ще направи плахи опити да запази Белгия в своите граници, но ще срещне съпротивата с различни мотиви и на четирите държави, които са се уговорили Белгия да стане част от бъдещата федерация с Холандия. В този смисъл, единственото затруднение за вземането на окончателно решение по този проблем е зависимостта му от споровете за съседни територии по левия бряг на р. Рейн, за задоволяването на пруските и на австрийските претенции, съдбата на Полша и Саксония, както и изплащането на руския дълг към холандските банкери.

В началото на март 1815 г. най-сетне Великите държави узаконяват статута на новото кралство Нидерландия. На 15 март княз Орански се провъзгласява за крал на обединените Нидерландии под името Вилхелм I, силно обезпокоен от завърналия се в Париж Наполеон. Все още с неуреден официален статут на владетел, той наивно бърза да изпревари заточеника от Елба, тъй като се опасява, че Франция и Белгия отново ще се обединят. Две седмици по-късно той пристига в Брюксел и мобилизира всички млади мъже между 19 и 23 години с намерение да защитава с тях кралството. На белгийска територия при Ватерлоо белгийци воюват и в армията на Наполеон, и в тази на англичани и пруси, обвързани с двете страни по различни причини. Впоследствие фламандците се оказват най-враждебни към холандците от всички местни жители в Белгия въпреки езиковата близост с тях²⁴).

На 31 май 1815 г. между Англия, Нидерландия и Русия е сключена конвенция, с която първите две държави се задължават да изплатят 25 млн. гулдена – половината от руския дълг и процентите към него. Уговорено е конвенцията да бъде невалидна, в случай че белгийските провинции се отделят от Нидерландия. Очевидно формулирането на това условие ангажира Русия да подкрепя единството на обединеното кралство. В заключителния акт на Виенския конгрес, подписан на 9 юни 1815 г., е включено и окончателното решение за обединението на Северните и Южните Нидерландии в една държава. Обективно разширяването на Холандия е враждебен акт по отношение на Франция, съзнателно замислен от английския кабинет с намерение да създаде неприятелска държава на северната френска граница.

През 1814 – 1815 г. съдбата на белгийците за пореден път в тяхната национална история е решена на международно ниво и за пореден път им е сменен владетелят. По това време у тях няма носталгия нито към Австрия, нито към френския режим, но най-малко са привържениците на съжителство в една държава с холандците. Двата народа се разделят в края на XVI в. и през следващите две столетия у тях се формират обществени и чисто личностни особености, така че при изкуственото им обединение по волята на големи-

те държави в Европа двата съседни народа се оказват чужди един на друг. Може би тъкмо в този период в лоното на новото кралство Нидерландия белгийците за пръв път са се почувствали със собствено национално съзнание. „25 години след Брабантската революция (1787 – 1790) – отбелязва проф. Робер Девлешуер, – която създаде илюзията за национална активност, и 15 години преди революцията от 1830 г. в Белгия не съществува никакво национално чувство, достойно да бъде отбелязано. А причината, която оживява това изгаснало чувство, не е възприемането на съзнание за белгийската автономия, а анахронизмът и пристрастието на Вилхелм I⁽²⁵⁾.

Създадената през 1814 – 1815 г. от победителите на Наполеон Бонапарт политическа конструкция, която предвижда обединението на белгийци и холандци в една държава под управлението на Вилхелм от династията Орански-Насау, е теоретично полезна за европейското равновесие, но в същото време се оказва анахронична, тъй като не взема предвид нито религиозните различия, нито последователното формиране на две съвсем различни нации. Най-силно противоречията между тях се проявяват по повод статута на официалния език и намерението на краля и неговите министри да наложат в администрацията, в армията и в образованието единствено нидерландски език. Белгийците категорично отказват да станат протестанти и холандци, каквото е намерението на краля и министрите му.

БЕЛЕЖКИ

1. Намазова, А.С. (2008). Бельгия.Еволюция государственности, Москва, с. 111; Bitsch M.-T., (1992). Histoire de la Belgique, Paris, p. 76.
2. Исдейл, Ч.(1997). Наполеоновские войны, Москва,р.403 – 405; Miquel P.,(1976). Histoire de la France, Paris, p. 317; Auger A., Garnie G., Rollin V., (2008). Napoleon Bonaparte, .Paris, p. 306-308.
3. Записка генерал-майора Ф.В.Тейля фан Сероскеркена, 9.11.1813, Внешняя политика России XIX и начала XX века. Документы Российского министерства иностранных дел. Серия Первая 1801 – 1815. Т.7: январь 1813 – май 1814, Москва, 1970, с.474; Рогинский В.В., (1985). Россия и освобождение Нидерландов от Наполеоновского господства, Новая и новейшая история, т.5, с. 47.
4. Делдерфелд, Р., (2001). Маршалы Наполеона, Москва, с. 437.
5. Лодей, Д. (2001).Галейран, Москва, с. 467. Още през XVI век Антверпен е един от най-оживените икономически центрове в света. Затварянето на залива по-късно ограничава ролята му в търговията, Mabille X.,(1986). Histoire politique de la Belgique, Bruxelles, p. 29.
6. Лазарев, С.Е. (2014). Военная кампания 1814 года во Франции. К 200-летию завершения заграничных походов русской армии 1813 – 1814 гг – Военно-ис-

- торический журнал, апрель, т. 4, с.9 – 10; Fierro A., Palluel-Guillard A., Tulard J., (1995). Histoire et dictionnaire du Consulat et de l'Empire, Paris, p. 535 – 536.
7. Обращение командующего объединенной русской, прусской и саксонской армии в Брабанте герцога Саксен-Ваймарского к жителям Белгии. Не позднее 6 февраля 1814, Внешняя политика России... Документы т.7, с.560; Mabille X., Histoire politique..., p. 70.
 8. Англия не взема участие и не подписва договорите от 9.09.1813, но се съгласява с уговорените клаузи. Внешняя политика России..., Документы т.7, с.369 – 377; с.750 – 751.
 9. К. В. Несельроде Александру I, Базел, 13.01.1814, Внешняя политика России..., Документы т.7, с.545.
 10. Руският дълг към Холандия по най-общи изчисления достига 90 млн. холандски гулдена. Неговото начало поставят заемите на Екатерина II от холандски банкери. Русия престава да плаща в началото на 1812 г., когато става ясно, че Наполеон подготвя военна експедиция срещу Русия. По това време Холандия е в състава на Първата империя и изплащането на дълга означава да се финансира кампанията срещу самата Русия. Англия многократно отказва под различни мотиви да обсъжда варианти за изплащането на дълга, но по време на 100-те дни на Наполеон става по-сговорчива. Внешняя политика России..., (1972). Документы т.7, с.576 – 577, с.782 и т. 8 (май 1814 – ноември 1815), Москва, с.322, 641; Шатохина-Мордвинцева Г.А., (2013). Северные Нидерланды в эпоху Наполеоновских войн: от Батавской республики к королевству Нидерландов, сп. Новая и новейшая история, т.5, с. 163 – 164.
 11. Отсъства единствено принц-регентът на Англия, който няма право да напуска страната според конституцията.
 12. Договор об оборонителном союзе между России и Австрией, Шомон, 1 март 1814 г., Внешняя политика России..., Документы т.7, с. 587 – 595 и с. 784 – 786. Debidour, D., (1891). Histoire diplomatique de l'Europe depuis l'ouverture de Congres du Vienne jusqu'a Congres de Berlin 1814 – 1878, Paris, t.1, p.22.
 13. Dumont, G.-H., Histoire de la Belgique, Bruxelles, p. 401.
 14. Договор о мире и дружбе между Россией и Францией, Париж, 30 мая, 1814 г., Внешняя политика России..., Документы, т.7, с.698, с.795 – 796; Зак А.А.,(1966). Монархи против народов, Москва, с. 37 – 39; Traite de paix entre le roi et puissances allies, conclu à Paris le 30 mai 1814, Memoires et correspondances du prince de Talleyrand, (2007).Paris, p. 439 – 449.
 15. Witte, E., (2005). La construction de la Belgique 1828 – 1847, Bruxelles, p.13.
 16. Лодей, Д., Талейран..., с.380.
 17. Memoires et correspondances du prince de Talleyrand, p. 449 – 450; Zieseniss Ch.-O., (1984). Le Congrès de Vienne et l'Europe des Princes, Paris, p. 32.

18. Defrance, O., (2004). Leopold I et le clan Cobourg, Bruxelles, p.48 – 50.
19. Mabille, X., Histoire..., p.72 – 73; Dumont G.-H., Histoire..., p. 404.
20. Талејран оспорува тоа решение по отношение на Белгија с аргумента, че се нарушава възприетиот принцип на легитимност, който предвижда връшането на всяка територия на законния ѝ владетел, Mabille X., Histoire... p.73.
21. Шатохина-Мордвинцева, Г.А., Северные Нидерланды..., с.162.
22. Майоров, М.В., (2012). Историческое прошлое и внешняя политика России, Новая и новейшая история, т.2, с.104.
23. Английската външна политика както в миналото, така и сега, е винаги обмислена, последователна и егоистична. В увлекателната си книга, посветена на Талејран, Дейвид Лодей обобщава: „Англия обвързвала своята безопасност само с разпалването на конфликти на континента“, а Талејран твърди: „Лондон подстрекава, направлява и заплаща всички нечисти провокации срещу революцията във Франция“, Лодей Д., Талејран..., с.171; Кинг Д.,(2010). Битва дипломатов или Виена 1814, Москва, с.44; Борисов Ю.В., (1989). Шарль Морис Талејран, Москва, с.246.
24. Dumont G.-H., Histoire...p. 409.
25. Devleeshouwer R., (1982).La Belgique: contradictions, paradoxes et resurgences, Histoire et historiens depuis 1830 en Belgique, Bruxelles, p.24.

THE EFFECTS OF EUROPEAN POLICY (1814 – 1815) ON THE BELGIAN PROVINCES

Abstract. The political construct established in 1814 – 1815 by Napoleon’s victors aimed at uniting Belgians and Dutch in one country the Netherlands governed by William of the Orange-Nassau dynasty. The construct was theoretically useful for the European balance but at the same time it turned out to be anachronistic because it took into consideration neither the religious differences nor the continuous formation of two completely different nations.

✉ **Dr. Svetla Glushkova**
Faculty of History
University of Veliko Turnovo
2, Teodossi Turnovski Str.
5000 Veliko Turnovo, Bulgaria
E-mail: svetglushkova@abv.bg